

Реферат на тему: "І.П. Котляревський - автор першого драматичного твору в українській літературі. (Наталка Полтавка)"

Іван Котляревський

Реферат

І.П. Котляревський - автор першого драматичного твору в українській літературі.
(Наталка Полтавка)

П'єса "Наталка Полтавка" написана І. Котляревським для потреб Полтавського театру 1818 р. - саме тоді, коли Драматург перебував там на посаді керівника.

Глядач українського театру був найрізноманітніший, але І. Котляревський хотів бачити в театрі найбільше простолюдина, тому основою для його п'єси стала жива дійсність, тогочасне народне життя, і героїв він обрав також з народу.

Конфлікт у творі вибудовується з двох сюжетних ліній: перша — Наталка любить бідного парубка — сироту Петра, кілька років чекає на нього. На перешкоді до щастя закоханої пари стає соціальна нерівність. До Наталки сватається пан возний — це друга сюжетна лінія.

Жанр своєї п'єси І. Котляревський визначив так: "Оперета малоросійская". Називаючи драматичний твір оперою, Котляревський мав на увазі те, що як у класичному музичному творі поєднується інструментальна музика зі співом, так і в його опері поєднуються висловлювання, монологи героїв із співом.

Образ Наталки — героїні твору — зовні начеб простий, розкритий І. Котляревським у русі, в дії, в суперечності. Ось її перша зустріч із возним. Дівчина вдає, що не розуміє його залицянь, та возний викриває її "лукавство". Тоді Наталка намагається переконати його у глибокій відмінності їхніх станових позицій: "ви багатий, а я бідна; ви возний, а я простого роду". Коли ж возний виявляє настирливість, вона повертається до попередньої тактики: ніби не розуміє його домагань і, зрештою, щоб завершити розмову, просить не кепкувати з неї.

Інша Наталка в розмові з матір'ю. Вона ладна поступитися їй у всьому, тож, з огляду на скарги матері, що вони зубожіли, вона, врешті, на її прохання згоджується більше не чекати Петра, а вийти заміж за того, кого забажає матір. Така поведінка нітрохи не суперечить характеру героїні, адже Наталка вихована в дусі шаноби до старших, до матері.

Прагнучи заспокоїти матір своєю обіцянкою, Наталка гадала, що найближчим часом їй не загрожує одружитися із нелюбом: "Женихи, яким я одказала, в другий раз не прив'яжуться; возному так одрізала, що мусить одчепитись, більш, здається, нема на приміті".

' Проте вона й гадати не могла, який настирливий у своїх домаганнях возний. Тож

прихід виборного зі сватанням возного зроджує в душі Наталки сум'яття, але тепер вона, всупереч власній волі й згідно з обіцянкою матері, мусить погодитись на заручини з возним.

Та коли несподівано вертається Петро, Наталка без вагання вступає в боротьбу зі звичаями, зі своїм женихом возним і, нарешті, виходить заміж за Петра.

У творенні образу Наталки важливими є народно-пісенні засади — адже з появою Наталки на сцені лунає українська пісня. Рівною мірою вдача Наталки розкривається через основи народної моралі. Цей образ є втіленням жіночого типу українки, у його найкращих якостях.

Петро — до пари Наталці: він, хоч і не такий сильний вдачею, як його кохана, проте низка якостей у ньому також промовляє про вміння чинити опір випробуванням життя.

Доля не пестила Петра змалечку: сирота, знайшов він прихисток у домі Терпила, батька Наталки, — як служник. А коли хлопець закохався в Наталку, — старий, тоді заможний, звелів Петрові надбати статки, а з ними — довести спроможність на шлюб із Наталкою.

Петро мусив податися на заробітки.. Та за його відсутності багато води утекло: старий Терпило, якому до своєї заможності хотілося долучити й шанобу до себе, став знатися з панами, а ті усіляко користали з його майна — поки Терпило не зубожів і з горя не помер. Дружина й донька змушені були покинути Полтаву й перебратися в передмістя.

Наталка стала заробляти на хліб, а мати, стара Терпилиха, взялась розмірковувати над влаштуванням Долі своєї дочки.

Петро, вертаючись додому, випадково стрічає бурлаку Миколу і довідується у нього про Наталку.

Петро радий зустрічі з коханою: нарешті скінчилися для нього поневіряння й заробітчанство, він ще не знає, що стоїть на порозі нових випробувань.

Петро, — носій кращих рис народного характеру: він самовідданий у почутті, щирий, чесний. Засвідчуючи ці риси вдачі персонажа, перипетії твору, однак, виявляють і брак цільності його вдачі, відсутність зосередження моральних зусиль на меті — того, що уповні притаманне Наталці, Петро, довідавшись, що Наталка заручена, передовсім готовий віддати їй зароблені гроші на посаг, — замість подбати про долю Наталки і свою. У відступі його від Наталки слід убачати, проте, не слабкість почуття до коханої дівчини, а слабкість духовної позиції і, врешті, саможертвність героя. Образ Петра являє той тип людини, яка віддана своєму життєвому ідеалові, благородна у своїх вчинках і завжди готова поступитися власними інтересами заради блага ближнього.

Своєрідною антитезою образу Петра в п'єсі є образ Миколи. Микола — "сирота без роду, без племені"; людина самотня, він займає незалежну позицію. Злидні не пригнітили ні його, ні його почуттів. Сповнений глибокого розуміння життя, Микола почасти спростовує свою самохарактеристику, в якій твердить, що нема в нього "талану" — долі. Доля героя промовляє через його розважливість, розум, готовність

прийти людині на допомогу, жагу до визволення з наймитської неволі.

Для Миколи повноцінне життя і воля — поняття нероздільні, тому над усе він прагне здобути незалежність і свободу — бодай у лавах Чорноморського козацького війська.

Наміри у Миколи значиміші, ніж у Петра: він не обмежується лише побутом, тому активно втручається у життєві перипетії, уміє на відміну від Петра, який стає безпорадним у скрутних ситуаціях, що вимагають рішучих вольових дій, мудро залагодити складну справу, активно включитися у пошук правди, справедливості. Мрія про валю — ось що піднімає Миколу над побутовими конфліктами п'єси.

Водночас, за світоглядною позицією просвітителя-автора, Микола є носієм авторських поглядів, уособленням розумного начала в житті,— тому цей образ ототожнюється з усіма найкращими рисами людини: волелюбством, потягом до вияву непокори, прагненням служити людям.

Портрети позитивних персонажів твору завершуються образом Терпилихи. Терпилиха — бо терпляче долала незлагоди життя. Утім, посилено змагаючись із життєвими труднощами, вона почасти зневірилась у тому, що зможе самотужки виборсатись із нестатків, тому шукає, як зарадити становищу у найрадикальнішому засобі - в одруженні доньки з заможною людиною. Терпилиха далека від розуміння того, що, приневолюючи Наталку вийти заміж за багатого возного, штовхає її у те замкнене коло, в ту безвихідь, у якій сама не зазнала щастя. Але, зрештою, мати знаходить сили перемогти обставини, зрозуміти свою дочку, благословити дітей на шлюб. Образом Терпилихи Котляревський започатковує галерею постатей матері-селянки в українській літературі.

Тільки мимохіть згадує І. Котляревський у п'єсі справжнє ім'я возного — Тетерваковський, однак він залишається для нас тільки возним — тобто безіменною особою, яку представляє назва його посади, до того ж — уведеної дуже давно, ще за Литовського статуту; ця посада вже зжила себе й існує тільки завдяки наполегливості й домаганням тих, хто правдами-неправдами зазіхає на дворянські привілеї.

Возний - за посадою своєю - повинен обґрунтовувати походження панів від шляхти й козацької старшини. У цій справі він промишляв чимало часу, а що послуги панам творив не задарма, то і має змогу жити заможнo і так наловчився у крутійстві та шахрайстві, що може кого завгодно ошукати. При тім він "хапун такий, що і в рідного батька злупить".

Дрібний чиновник, який "помазався паном", вважає, що нажите майно дає йому право зажити собі в охоту. Для відчуття повноти життя він вирішує одружитися і, озираючись при тій потребі довкола себе, не міг не запримітити Наталки.

Чому саме Наталка? Чи і сам він не бачить тих "полтавських панночок", на яких киває у розмові з ним дівчина? Звісно, Наталка молода, вродлива — це так, проте досвідчений возний помітив у ній і ту красу, якої бракує "полтавським панночкам": Наталка працелюбна, скромна, мудра, слухняна. Дарма, що вона проста селянка, що з того, що батько її прогайнував усе майно, не залишивши дочці посагу. Возний також із

простого люду, хоч і, хизуючись, усіляко маскує своє походження та видає себе за неабищо: "Уязвленное частореченною любовію серце... не взираєть ні на породу, ні на літа, ні на состояніе. ОНАЯ любов все — тее-то як його — ровняєть".

Просторікування возного про "любов", яка все "ровняєть" — позірні, нещирі, побудовані на розрахунку. Його вовче ество, що проглядає навіть при освідченні Наталці ("Люблю тя дівицю, Как жадний волк младую ягницю"), поступово, дедалі виразніше визначається в усьому ладі його життя, видаючи його як хижака, який втратив своє обличчя, зробився ніким: ні те, ні се.

Що ж означає такий раптовий поворот у поведінці возного наприкінці твору, адже возний, з огляду на почуття Наталки до Петра, відступається від своїх прав на заручену з ним дівчину і дає їй змогу одружитися з коханим. Возний свій цей вчинок пояснює так: "Я — возний і признаюсь, что от рожденія моего расположен к добрим ділам; но, за недосужностію по должності і за другими хлопотами, доселі ні одного не зділал".

Однак це той випадок, коли слова суперечать усій лінії життя і поведінки персонажа, який не вчинив за життя добра, бо не був "расположен к добрим ділам". Возний добре засвоїв такий розрахунок у житті: "де двоє б'ються — третій не мішайсь".

Слід мати на увазі й інше: така поведінка персонажа п'єси була притаманна зразкам тодішньої драматургії. Окрім того, слід пам'ятати: І. Котляревський стояв на тих філософських засадах сприйняття життя, за якими сили добра повинні подолати сили зла.

Примикає до образу возного, хоч і представляє іншу категорію людей старого українського села, виборний Макогоненко — шахрай меншого масштабу: його повноваження обмежуються роллю "старшого на селі".

Виборному Макогоненку не відмовиш у здоровому глузді селянина, який спонукає його поспівчувати і Терпилисі, й Наталці, і взяти на кпини сватання підстаркуватого возного до молодії вродливої Наталки, і погудити чиновництво, отих, за його словами, "письменных п'явок", але є в ньому й інше: він — "хитрий як лисиця", за словами Миколи, усюдисущий у пошуку вигоди для себе ("на всі сторони мотається; де не посій, там і уродиться"), проворний і кмітливий у залагоджуванні будь-якого діла ("уже де і чорт не зможе, то пошли Макогоненка, зараз докаже"), тому-то і стає помічником і знаряддям возного у його делікатній справі. І коли возний здійснив крок у напрямі утвердження у своїй вдачі кращих рис — Макогоненко, по суті, залишається тим, ким і був.

Автор п'єси не загострює уваги глядача на певних рисах вдачі персонажів: він визначає, хто є хто ненав'язливо — таким чином, щоб сам глядач домислював, здогадувався, замислювався над твором.

І "Енеїда", й драматичні твори І. Котляревського справили глибокий вплив на українську літературу: "Енеїда" поклала початок травестійним поемам в українській літературі, а драматичні твори породили низку наслідувань — "опер" та водевілів.

Творчість І. Котляревського знаменує новий етап української літератури, яка дедалі активніше впливала на громадське життя, визначаючи суспільні акценти в ньому.

